

дологіям» : ГОСТ Р ИСО 15704-2008. – [действующий от 2010.01.01]. – М. : Стандартинформ, 2010. – С. 8.

4. Закон України «Про теплопостачання» №2633-IV, від 02.06.2005р. // Офіційний вісник України – 2005. – № 27. – С. 11, стаття 1532, код акту 32892/2005.

5. **Котляр А. В.** Через інформатизацію – к открытости информации и здоровой конкуренции в региональной энергетике / А. В. Котляр, Г. Г. Сергеенкова, С. А. Сергеев, А. В. Сушков. // Вісник Українського Будинку економічних та науково-технічних знань. – 1998.– № 5.– С. 55 – 58.

6. **Вороновский Г. К.** Внедрение экономических критериев в практику оперативного управления отпуском тепла / Г. К. Вороновский, С. В. Кирик, С. А. Сергеев // Бизнес Информ.– 1999.– № 13-14.– С. 79 – 82.

7. **Ольшевский А. М.** Активное управление спросом и потреблением ТЭР в коммунально-бытовом секторе как средство раскрытия стабилизационного потенциала муни-

ципальных энергокомплексов / А. М. Ольшевский, Г. К. Вороновский, С. А. Сергеев // Энергетика: економіка, технології, екологія.– 2001. – № 4.– С. 37 – 40.

8. **Гаврикова А. О.** Анализ тарифной политики в региональной системе тепловых сетей / А. О. Гаврикова // Вісник НТУ «ХПІ»: Збірник наукових праць. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2011. – № 14. – 138 с. – С. 20 – 28.

9. **Гаврикова А. О.** Анализ зарубежного опыта рыночного реформирования централизованного теплоснабжения / А. О. Гаврикова // Вісник НТУ «ХПІ»: Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2009. – № 35-2. – 179 с. – С. 103 – 109.

Рецензент – канд. экон. наук, проф., декан факультета «Бизнес и финансы» НТУ «Харьковский политехнический институт»

А. Н. Гавриль

УДК 338.45 (477)

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ГРИГОРЕНКО А. А.

УДК 338.45 (477)

Григоренко А. А. Формування цілісного промислового комплексу національної економіки як основа забезпечення сталого економічного розвитку

У статті проведено аналіз сучасного стану промисловості України, теоретично обґрунтовано необхідність формування цілісного промислового комплексу. Виявлено основні зміни в структурі промисловості, котрі необхідно усунути для досягнення сталого економічного розвитку країни.

Ключові слова: національна економіка, валовий внутрішній продукт, цілісний промисловий комплекс, структура промисловості, експорт.

Табл.: 4. **Бібл.:** 10.

Григоренко Аліна Анатоліївна – аспірантка, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

УДК 338.45 (477)

Григоренко А. А. Формирование целостного промышленного комплекса национальной экономики как основа обеспечения устойчивого экономического развития

В статье проведен анализ современного состояния промышленности Украины, теоретически обосновано необходимость формирования целостного промышленного комплекса. Выявлены основные изменения в структуре промышленности, которые необходимо устранить для достижения устойчивого экономического развития страны.

Ключевые слова: национальная экономика, валовой внутренний продукт, целостный промышленный комплекс, структура промышленности, экспорт.

Табл.: 4. **Библ.:** 10.

Григоренко Алина Анатольевна – аспирантка, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

UDC 338.45 (477)

Grigorenko A. A. Formation of the Integral Industrial Complex of National Economy as a Basis for Sustainable Economic Development

In this article the analysis of the contemporary Ukrainian industry state was carried out and the necessity of the formation of the integral industrial complex was theoretically substantiated. Also in this article are determined the main changes in the sphere of industrial structure that are necessary to eliminate for stable economic development of the country.

Key words: national economy, gross domestic product, integral industrial complex, structure of industry, export.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 10.

Grigorenko Alina A. – Postgraduate Student, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

Адаптація національної економіки до сучасних умов глобалізації вимагає модернізації функціонування національного господарства України з метою включення його в мережу світових економічних зв'язків. Особливо це стосується промислового комплексу, адже він відіграє важливу роль у створенні національного продукту країни. Тут створюється 29 – 31% валової доданої вартості, випускається 45 – 49% продукції, використовується 32 – 37% основних фондів, працює 26 – 28% найманих працівників [1]. Від стабільної робо-

ти промисловості залежить ефективність національного господарства в цілому.

Для держав, які характеризуються слабкою внутрішньою об'єднаністю та взаємопов'язаністю галузей промисловості, глобалізаційні процеси загрожують розпадом на окремі складові з подальшою переорієнтацією відтворювальних процесів на задоволення зовнішніх інтересів.

Щоб уникнути такої загрози, в Україні необхідно сформувати самодостатній національний промисловий

комплекс, який попри свою відкритість, орієнтувався б на власні шляхи розвитку на основі максимального використання внутрішніх ресурсів. Вхідження до глобальної мережі без власної самодостатності небезпечне, оскільки може призвести до руйнування цілісності національної господарської системи. Тому дослідження проблеми формування цілісного промислового комплексу національної економіки є вельми актуальним.

Мета статті – визначити реальний стан розвитку промислового комплексу України та виробити теоретичне обґрунтування необхідності формування його як цілісної промислової системи.

Проблемам структурної модернізації національного промислового комплексу країни присвячені праці відомих вітчизняних дослідників, зокрема В. І. Хомякова, В. М. Геєця, Т. П. Шинкоренко, Я. Б. Базилюка. Однак у цих дослідженнях недостатньо визначено процеси дезінтеграції промислового комплексу України в процесі перебудови, не наголошується необхідність формування його як цілісної системи.

Впродовж приблизно двадцяти років відбувається процес інтеграції економіки України в систему світового господарства. Цей процес відбувається як на шляху вступу до міжнародних організацій, регіональних спільнот, так і шляхом запровадження світових стандартів господарської діяльності: статистики, обліку, звітності, ведення міжнародних торговельних операцій тощо. В умовах глобалізації закономірним результатом інтеграційних процесів є збільшення відкритості національної економіки. Така ситуація відповідає загальносвітовій тенденції, проте має неоднозначні наслідки для динаміки розвитку України.

Орієнтація на зовнішні ринки є потужним стимулом розвитку національної економіки в умовах сприятливої зовнішньої кон'юнктури. Однак якщо зовнішній попит зменшується, спад національної економіки може бути непропорційно великим.

Таблиця 1

Темпи річного приросту (зниження) реального ВВП, % [1,3,10]

Країна	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
Польща	6,8	5,1	1,6	3,8	3,8
Білорусь	8,6	10,2	0,2	7,6	5,0
Туреччина	4,7	0,7	-4,8	8,9	6,6
Австрія	3,7	2,2	-3,9	2,1	3,3
Угорщина	0,8	0,8	-6,8	1,3	1,4
Румунія	6,3	7,3	-7,1	-1,3	1,5
РФ	8,5	5,2	-7,8	4,0	4,3
Естонія	6,9	-5,1	-13,9	3,1	7,0
Литва	9,8	2,9	-14,7	1,3	5,9
Україна	7,9	2,1	-15,1	4,2	4,7
Латвія	10,0	-4,2	-18,0	-0,3	5,5

Надмірна відкритість мала вкрай негативні наслідки для економіки України під час світової фінансової кризи 2008 – 2010 рр. За величиною спаду реального ВВП у 2009 р. серед країн Центральної та Східної Європи Україна поступилась тільки Латвії (табл. 1). За окремими даними, Латвія та Україна були також «лідерами» щодо спаду реального ВВП у 2009 р. і у світовому масштабі [1, 3, 10].

За даними Держкомстату України, у 2011 р. ВВП країни становив лише 69,3% від рівня 1990 р. Згідно з урядовими прогнозами, він перевищить рівень 1990 р. не раніше, ніж у 2015 р. Іншими словами, за роки незалежності країна не тільки не здійснила прорив, але і втратила свій економічний потенціал [1].

Зниження обсягів ВВП України є наслідком деформації внутрішнього ринку. Близько половини ВВП країни, а в 2011 р. – 53,8% сукупної вартості усіх кінцевих товарів і послуг, створених упродовж року, було виключено з господарчого споживання та направлено на експорт [1].

Для порівняння представлено розмір реального ВВП та частки експорту в його структурі серед найбільш розвинених країн світу (табл. 2).

Як свідчать дані табл. 2, ступінь прив'язки економічно розвинених країн до світового ринку різна. Якщо Німеччина експортує майже половину свого валового внутрішнього продукту, то США – 10% від ВВП. У першу чергу це пояснюється найбільш об'ємним серед розвинених країн американським внутрішнім ринком. Він поглинає левову частку своєї продукції, створюючи умови для ефективного розвитку національної економіки в умовах великого індустріального виробництва. Інші країни змушені більшою мірою конкурувати на зовнішньому ринку, що підтверджується даними про частину експорту країн в структурі ВВП. Для цих країн міжнародна торгівля – це взаємні потоки високотехнологічних товарів, що сприяють розвитку національних економік. Чого не скажеш про Україну. Основною експортною галуззю країни є металургійна промисловість. За даними Укрпромзовнішекспертиза із загального обсягу експорту металопродукції України в країни ЄС напівфабрикати склали 38%, металобрухт – 15%, чавун – 19%, феросплави – 8%, плоский прокат – 10%, довгий прокат – 7%, інша металопродукція – 3% [4].

Нераціональна експортоорієнтована промислова політика України на потреби зовнішнього ринку, поглиблення сировинної спеціалізації в промисловості не тільки прив'язує національну економіку до її індустріальних партнерів, але й призводить до дезінтеграції промислового комплексу країни.

За своїм структурним пропорціям промисловість України не відповідає сучасним тенденціям глобального розвитку (табл. 3).

На основі аналізу статистичних даних табл. 3 можна зробити висновок, що в Україні у структурі промисловості спостерігається:

1. Істотне збільшення частки сировинних галузей – у металургії та обробці металу до 18,1%, а в електроенергетиці до 22,1%. У 1990 р. у структурі промислового виробництва ці галузі займали лише 11,0% та 3,2% відповідно.

ВВП та частка експорту в структурі ВВП економічно розвинених країн [3]

Країна	Рік	Реальний ВВП, млрд дол.	Експорт, млрд дол.	Частка експорту в структурі ВВП, %
Китай	2011	6 989,0	1 897,0	27,1
Німеччина	2011	3 629,0	1 543,0	42,5
Італія	2011	2 246,0	508,9	22,7
Великобританія	2011	2 481,0	495,4	20,0
Франція	2011	2 776,3	578,4	20,8
Японія	2011	5 855,0	800,8	13,7
Канада	2011	1 759	450,6	25,6
США	2011	15 060,0	1 511,0	10,0

Таблиця 3

Структура промислового виробництва в Україні, % [1,5]

Підгалузі промисловості	1985	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Промисловість у цілому	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Добувна промисловість	7,2	5,7	13,2	12,0	8,3	7,9	9,3	8,3	10,0	11,0
Харчова промисловість	18,7	18,6	15,1	17,7	16,3	15,3	15,2	19,8	18,0	16,6
Легка промисловість	11,6	10,8	2,8	1,7	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7
Хімічна та нафтохімічна промисловість	6,1	6,0	7,4	6,7	6,4	6,1	6,1	6,0	5,9	6,7
Металургія та обробка металу	12,6	11,0	21,8	23,0	22,1	22,0	22,0	17,6	18,8	18,1
Машинобудування	28,4	30,7	16,1	11,3	12,7	13,7	13,3	10,6	10,9	11,6
Електроенергетика	3,2	3,2	11,0	15,1	15,9	18,2	17,8	22,3	21,4	22,7
Інші	12,2	14,0	12,6	12,5	17,2	15,8	15,4	14,5	14,2	12,6

2. Частки хімічної та харчової промисловості в загальній структурі промислового виробництва України майже не змінилися і в 2011р. склали відповідно 6,7% та 16,6%.

3. З 1900 по 2011 рр. частка легкої промисловості в загальній структурі зменшилась з 10,8% до 0,7%. Занепад легкої промисловості спостерігається з 1995 р., коли закрилися більшість швейних фабрик через нерівні умови для українських учасників ринку та імпортерів.

4. Низька частка машинобудування, яке є важливою галуззю національної економіки, що забезпечує відносно високу додану вартість кінцевої продукції в порівнянні із сировинними галузями. У 1990 р. машинобудування займало 32% у загальному обсязі промислового виробництва України [5]. Після двох десятиріч років реформ частка машинобудування у структурі переробної промисловості України в 2011 р. склала 11,6%. При цьому слід відзначити, що в розвинених країнах на частку машинобудування припадає від 30 до 50% загального обсягу промислової продукції. До прикладу, у Німеччині цей показник – 44,9%, Японії – 47,0%, Італії – 44,9%, Китаї – 33,7% (див. табл. 3). Лише такий рівень машинобудування дає можливість здійснювати кожне десятиліття технічне переозброєння всієї промисловості. Власне кажучи, наявність великого машинного виробництва і роблять країну індустріальною.

Таким чином, спостерігається дуже небезпечна розбіжність у напрямках руху структурної перебудови галузей промисловості. Замість наполегливого комплексного відтворення цілісності промислового комплексу національної економіки як системи, що веде до розвитку і зміцнення внутрішнього ринку країни, перевага надається «проривам» на окремих ділянках глобального фронту: чорних металів, електроенергетики, частково – продукції хімічної промисловості. Відтворюється національна економіка монокультурного типу.

Україна, що обрала європейський вектор розвитку, повинна рухатись у напрямі більш раціональної структури промислового комплексу. Порівняння структури обробної промисловості України з аналогічними показниками провідних економічно розвинених країн світу наведено в табл. 4.

Проаналізувавши дані табл. 4, можна зробити висновки, що кожна розвинена держава, незважаючи на певний рівень спеціалізації в системі міжнародного поділу праці, спирається на власний багатогалузевий промисловий комплекс, основу якого складає машинобудування.

На нашу думку, вирішення існуючих проблем, що спрямовані на усунення диспропорційності розвитку галузей промисловості України, забезпечення сталого економічного зростання країни, підтримку оптимального рівня відкритості та розвитку внутрішнього ринку,

можливо лише за умови формування в країні свого цілісного промислового комплексу.

У теорії систем цілісними вважаються системи, які при найвищих рівнях складності та структурної розчленованості зберігають такий міцний зв'язок між своїми підсистемами й елементами, який сильніший за зв'язки із зовнішнім середовищем, що й забезпечує системі можливість самозбереження, самовдосконалення, саморозвитку при незмінній якійсь визначеності [2].

Вирішення існуючих проблем, що спрямовані на усунення диспропорційності розвитку економіки України, можливе лише за умови формування власного цілісного промислового комплексу. Він має стати не тільки гарантією самодостатності економіки, економічної безпеки держави, але й фактором зміцнення країни в глобальній системі економічних відносин.

Стратегія трансформаційних процесів у напрямку побудови цілісного промислового комплексу націо-

Таблиця 4

Галузева структура обробної промисловості окремих країн, % [7,8]

Країна	Рік	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	Легка промисловість	Обробка деревини та виробництво виробів з деревини, целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	Виробництво коксу, продуктів нафто переробки	Хімічна та нафтохімічна промисловість	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	Машинобудування
Україна	2011	16,6	0,7	2,8	5,7	6,7	2,7	18,1	11,6
Німеччина	2006	10,0	1,6	6,7	6,2	13	2,4	12,8	44,9
Італія	2007	11,8 ¹⁾	10,4	7,4	4,3	10,5	4,9	19,6	25,6
Великобританія	2007	14,2 ¹⁾	1,3	10,5	7,0	16,9	3,1	10,2	29,8
Франція	2007	15,8 ¹⁾	2,7	7,0	6,1	16,4	3,3	11,5	32,9
Китай	2007	9,0	9,5	4,3	4,8	13,3	4,2	18,9	33,7
Японія	2005	10,9	1,7	5,9	4,6	13,1	2,5	12,3	47,0
США	2006	13,2	2,2	7,7	10,5	17,4	2,9	10,6	32,5
Канада	2003	13,8	2,7	13,8	6,5	11,5	2,4	11,9	33,6

Примітка: ¹⁾ – без урахування виробництва тютюнових виробів.

Рух до цілісного промислового комплексу означає формування єдиної взаємопов'язаної системи галузей промисловості, яка спирається на розгалужену інфраструктуру, на спільність інтересів регіонів, що сприяє усуненню нерівномірності їх розвитку. Цілісний промисловий комплекс утворює ядро самодостатньої економіки, виступає гарантією економічної безпеки держави, фактором зміцнення позицій країни в глобальній системі економічних відносин.

ВИСНОВКИ

Нераціональна експортоорієнтована промислова політика держави призводить до структурної розбалансованості промислового комплексу України. Так, при гострій потребі у розвитку таких металоємких галузей, як машинобудування, промислове та дорожнє будівництво, Україна експортує до двох третин продукції, що вироблена металургійною промисловістю.

нальної економіки повинна реалізовуватися за такими напрямками:

- ✦ посилення плановірності у формуванні цілісного промислового комплексу;
- ✦ розширення попиту і пропонування вітчизняних промислових товарів на внутрішньому ринку шляхом підвищення збалансованості виробництва, створення замкнутих технологічних циклів із виробництва кінцевої продукції;
- ✦ диверсифікація товарної структури виробництва з поступовим нарощуванням у ньому продукції поглибленої переробки з порівняно високим рівнем доданої вартості;
- ✦ збільшення частки технологічно новітніх промислових виробництв. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. **Каган М. С.** Системность и целостность / М. С. Каган [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.philosophy.kiev.ua/library/kagan/kagan.html>

3. Макроэкономические показатели стран мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.erereport.ru/>

4. **Кулиш Е. В.** Направления структурного обновления промышленности в условиях вхождения Украины в мировой хозяйственный комплекс / Е. В. Кулиш, В. А. Телюк // Экономика промышленности : Сб. науч. тр. – Донецк : ИЭП, 2005. – С. 111 – 121.

5. Народное хозяйство СССР в 1990 г. : стат. ежегодник / Госкомстат СССР. – М. : Финансы и статистика, 1990. – С. 641.

6. **Юрик Я. І.** Передумови формування та поточний стан галузевої структури виробництва в Україні / Я. І. Юрик,

Ю. І. Коновалов // Економіка промисловості. – 2011. – № 1. – С. 72 – 84.

7. Россия и страны мира – 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gks.ru/bgd/regl/b10_39/Main.htm

8. Россия и страны – члены Европейского союза – 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.gks.ru/bgd/regl/b11_65/Main.htm

9. **Данилишин Б. М.** Формування цілісної національної господарської системи: соціолого-економічні аспекти / Б. М. Данилишин, В. В. Пилипів // Вісник НАН України. – 2008. – № 7. – С. 3 – 11.

10. Europe in figures – Eurostat yearbook 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ec.europa.eu/eurostat/>

УДК 005.2:629.5.081

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУДНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

КИРИЧЕНКО О. П.

УДК 005.2:629.5.081

Кириченко О. П. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю суднобудівних підприємств

У статті обґрунтовано необхідність створення організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю суднобудівних підприємств, проаналізовано підходи до визначення поняття ОЕМУІД. Запропоновано модель формування ОЕМУІД, яка повинна реагувати на безперервні зміни в зовнішньому середовищі та не передбачає структурні перебудови управлінського апарату, які зазвичай призводять до зниження ефективності роботи підприємства.

Ключові слова: управління, інноваційна діяльність, суднобудівні підприємства, інноваційний розвиток, інституціональні фактори, організаційно-економічний механізм.

Рис.: 1. **Бібл.:** 8.

Кириченко Оксана Петрівна – здобувач, кафедра економіки та організації виробництва, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова (пр. Героїв Сталінграда, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: kirko86@mail.ru

УДК 005.2:629.5.081

Кириченко О. П. Формирование организационно-экономического механизма управления инновационной деятельностью судостроительных предприятий

В статье обоснована необходимость создания организационно-экономического механизма управления инновационной деятельностью судостроительных предприятий, проанализированы подходы к определению понятия ОЭМУИД. Предложена модель формирования ОЭМУИД, которая должна реагировать на непрерывные изменения во внешней среде и не предусматривает структурные перестройки управленческого аппарата, которые обычно приводят к снижению эффективности работы предприятия.

Ключевые слова: управление, инновационная деятельность, судостроительные предприятия, инновационное развитие, институциональные факторы, организационно-экономический механизм.

Рис.: 1. **Библ.:** 8.

Кириченко Оксана Петровна – соискатель, кафедра экономики и организации производства, Национальный университет кораблестроения им. адмирала Макарова (пр. Героев Сталінграда, 9, Николаев, 54025, Украина)

E-mail: kirko86@mail.ru

UDC 005.2:629.5.081

Kirichenko O. P. Formation of Organizational and Economical Mechanism of Management Innovation of Shipbuilding Enterprises

In the article the formation of organizational and economical mechanism of management innovation shipyards is grounded. It was analyzed approaches to the definition of OEMMI. A model of OEMMI was proposed, which must respond to the continuous changes in the environment and does not involve structural reorganization of the administrative apparatus, which usually lead to a decrease in the efficiency of the enterprise.

Key words: management, innovative activities, shipbuilding enterprises, innovative development, institutional factors, organizational and economic mechanism.

Pic.: 1. **Bibl.:** 8.

Kirichenko Oksana P. – Applicant, Department of Economy and Organization of Production, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (pr. Geroyiv Stalingrada, 9, Nikolaev, 54025, Ukraine)

E-mail: kirko86@mail.ru

Глобалізація економічних процесів, входження України у світове економічне співтовариство вимагають дослідження особливостей розвитку суднобудівного комплексу як найважливішої складової національної економіки. Для успіху своєї діяльності судноза-

водам необхідно постійно перебувати в русі, зміцнювати позиції на ринку, вдосконалюватися і шукати шляхи розвитку. Усе це підтверджує необхідність впровадження інновацій на суднобудівних підприємствах з метою забезпечення їх подальшого розвитку. Однак мало генерувати